

ÚJABB FEJLEMÉNYEK AZ UBC TERÉN

Dáczer Éva

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ

Az UBC /Universal Bibliographical Control - Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel/ IFLA körökben létrejött és az UNESCO által elfogadott nagyszabású célkitűzés a bibliográfiai tájékoztatás világméretű rendszerének megvalósítására. Célja, hogy minden ország alapvető bibliográfiai adatai egyetemesen és gyorsan hozzáférhetőek legyenek nemzetközileg elfogadható formában. E koncepció a nemzeti bibliográfiai adatszolgáltató egységek olyan hálózatát tételjezi fel, amelyben mindegyik felöleli saját kiadási és könyvtári tevékenységét, és nemzetközi szinten integrálja a teljes rendszerbe.

Miért van szükség UBC-re? Valamikor a könyvtárak szerepét és a könyvtárosok hivatását statikusnak tekintették. A könyvtárak könyvgyűjtemények, a könyvtárosok pedig a gyűjtemények őrzői voltak. Ez a szemlélet azonban megváltozott, és a könyvtárakat ma a nemzeti fejlődés hatékony erejének tartják, amely nagy mértékben elősegíti az oktatás előrehaladását, a kultúra kiteljesedését, a tudományos, technikai és gazdasági fejlődést. A könyvtári gyűjtemények már nem tekintendők szent létesítményeknek. A könyvtárakat működésbe kell hozni, a gyűjteményeket használni kell, hogy a közösséget és a nemzeti érdeket szolgálja. Hasonlóan, a könyvtáros funkciója és felelőssége is kiszélesedett, a megőrző feladaton túl, a tájékoztatási források szervezőjévé vált, hogy a felhasználókat ellássa a szükséges és kívánt információval. Ez utóbbi gyors és hatékony megoldásához a könyvtárosnak tudnia kell: mit, hol, milyen formában publikáltak, és hogyan lehet a kívánt információhoz - függetlenül a megjelenési formától - hozzájutni.

Az irodalom bibliográfiai ellenőrzésének előmozdításában kimagasló szerepet játszik az UNESCO, hiszen már az 1947-ben megfogalmazott feladatok között fontos programként szerepelt a nemzeti bibliográfiák fejlesztése.

A másik nemzetközi szervezet az IFLA, amely közel 20 éven keresztül foglalkozott bizottságainak és szekcióinak számos javaslatában a bibliográfiai számbavétel eszméjével több-kevesebb eredménnyel. Az utóbbi évek során azonban új e téren a Universal Bibliographic Control elnevezés tudatos alkalmazása a nemzetközi bibliográfiai

számbavételrel kapcsolatos tervezetek egész programjára, valamint e törekvés jelölése a már nemzetközileg is ismert acronymmel, az "UBC"-vel. A következő döntő lépés Grenoble, ahol az IFLA éves kongresszusának vezető témája az UBC lett, és itt meg is fogalmazták az UBC-vel kapcsolatos követelményeket nemzeti és nemzetközi szinten.

1974 elején az IFLA Végrehajtó Bizottsága úgy döntött, hogy az UNESCO szervezésében, 1974. szeptember 23-27. között, Párizsban tartott kormányközi konferencián, amelynek témája az országos dokumentációs, könyvtári és archivális infrastruktúra tervezése, az UBC programjával vesz részt. Az UBC elgondolásában, célkitűzésében ugyanis számos vonatkozásban kapcsolódik a konferencia tárgyköréhez. Ma már egyetlen nemzeti könyvtári archívumot vagy dokumentációs rendszert sem lehet elszigetelten tervezni. A tájékoztatási rendszerek tervezésénél minden országnak tekintettel kell lennie arra, hogy mit kaphat a világ többi részétől, és maga mit tud nyújtani.

Az IFLA megbízásából ANDERSON, Dorothy készítette a konferenciára tanulmányt /1/. A szerző az IFLA katalogizálási bizottságának titkára, és miután az UBC gondolata az IFLA e köreiből született, jó ismerője a programnak. A mű alaposan és széles körben taglalja az UBC előzményét, célkitűzését, kapcsolatát más, hasonló rendszerekkel, megvalósításának lehetőségeit, szükségletét. A megvalósításhoz felállítja a követelményeket országos és nemzetközi szinten:

Országosan biztosítani kell az eszközöket minden új kiadvány bibliográfiai feljegyzésére a megjelenés pillanatában, és a bibliográfiai feljegyzésért felelős országos bibliográfiai intézményt kell létesíteni.

Nemzetközi sikon az országos bibliográfiai szervezetek integrálása a feladat.

A párizsi konferencián az IFLA javasolta, hogy ne csak a könyvtárügy fejlesztésében illetékes nem-kormányközi szervezetek, hanem a nemzeti könyvtárak és dokumentációs rendszerek tervezésében, létesítésében felelős kormányzati szervek és egyéb nem-kormányközi intézmények, valamint az UNESCO is vegyen részt az UBC-program megvalósításában. A körülményektől függően természetesen az egyik országban kormányzati szintű, a másokban könyvtáregyesületi stb. közreműködést kíván a tennivalók jellege.

Az 1974. év egyéb jelentős fejleményeket is hozott az UBC ügyében. Elsőnek említendő: az UBC Office /UBC Hivatal/ létesítése a British Library Reference Division keretében. A hivatal célkitűzései a következők /2, 3/:

az UBC-vel kapcsolatos tervezetekről, tennivalókról clearinghouse jellegű tevékenység kifejtése - a felesleges párhuzamosságok elkerülése érdekében;

összekötő szerep ellátása a bibliográfiai szabványosítással foglalkozó nemzetközi szervezetek között;

program tervezése az UBC-vel kapcsolatos javaslatokhoz, akciókhoz;

különleges UBC tervezetek kimunkálása egyedi és munkacsoport vállalkozások számára;

nemzetközi szabványajánlások közreadása, valamint ezek alkalmazásának elősegítése szemináriumokon, tanfolyamokon keresztül.

Az UBC Office az IFLA szellemében és égisze alatt működik. Az IFLA Végrehajtó Tanácsa bizottságot nevezett ki /Steering Committee for UBC/ a Szovjetunió, USA, Nyugat-Európa és a fejlődő országok részvételével, továbbá egy tanácsadó bizottságot különböző szervezetek képviselőiből az előző bizottság számára szóló javaslatlételre, amely így előkészíti az UBC Hivatal tennivalóit. A bizottságok a célok rendeltetésszerű megvalósítására, és különösképpen az új hivatal kezdeti működésének elindítására törekszenek.

Még szerényebb célokkal induló kezdeményezések sem nélkülözhetik a pénzügyi alapot, nyilvánvaló tehát, hogy egy ilyen nagyszabású vállalkozás sem oldható meg pusztán az IFLA pénzügyi erőforrásaiból. A Council on Library Resources /Washington/ megértéssel viseltetett az IFLA elgondolásai iránt, és az UBC ügyét is felkarolta. Az első évben nagylelkű pénzügyi támogatással segítette elő szervezetté formálódását. Ezenkívül nemzeti könyvtárak, bibliográfiai irodák és kiadó vállalatok támogatták szolgáltatással, munkaerővel, anyagi hozzájárulással az UBC ügyét. Nem utolsósorban az UNESCO Department of Documentation, Libraries and Archives, amely az 1976-1977. évi költségvetésből különösen jelentős összeggel segíti az UBC-program életbelépését, beleértve az UBC Hivatal működését is /2/.

Az UBC programja megmozgatta a világ könyvtári közösségének szakmai törekvéseit. Az UBC-nek az az alapeszméje, amely az egyes nemzetek bibliográfiai adatszolgáltatása révén kívánja biztosítani az input-ot, az országokat "bibliográfiai lelkiismeretvizsgálatra" készítette. A jelenlegi helyzet változó és összetett, ugyanis minden ország bibliográfiai állapota szorosan kapcsolódik az irodalmi és kiadási gyakorlat történeti kialakulásához, a könyvtárügy szervezetéhez stb. Pl. Latin-Amerikában magas szintű bibliográfiai munkák, szolgáltatások jobbra csak egyéni szervezetek működésének az eredménye; a szocialista országokban általában nemzeti könyvtárak tevékenységébe tartozik a nemzeti bibliográfiai feladat ellátása; az USA-ban kiadók látják el ezt a funkciót.

1974. áprilisában az USA-ban a Council Library Resources és a National Science Foundation közös szervezésében kétnapos konferenciát tartottak a nemzeti bibliográfiai ellenőrzés problémáiról /4/. Jelen voltak a nagykönyvtárak, kiadóvállalatok, szabványosítási intézmények, referáló és indexelő szolgáltatások képviselői. A konferencián elhangzott előadások és hozzászólások figyelemre méltó észrevételeket hoztak felszínre. A leglényegesebb kérdésnek a kompatibilitást találták, mégpedig a feljegyzés formája, tartalma, a teljes adatközlés és jelkészlet szempontjából. Messzemenően hangsúlyozták a szabványosítás fontosságát és a költségtényezőket. A javaslatok

megállapodtak abban, hogy a nemzeti bibliográfiai rendszer lényeges részét a koordinált bibliográfiai nyilvántartások alkotják, mégpedig számítógéppel olvasható formában. Az adathordozó tartalmát használhatósági, elsődlegességi, gazdaságossági szempontok döntik majd el. Munkacsoportot szerveztek különböző kérdések vizsgálatára, pl. a bibliográfiai adatok körének kiterjesztése folyóiratcikkek, szabadalmak, kutatási és műszaki fejlesztési jelentések, disszertációk és más, a referáló és indexelő szolgáltatásokban szereplő információforrások körére. /Ne feledjük, hogy az USA, a fejlett kapitalista ország, legalább olyan nehéz helyzetben van az UBC perspektívája szempontjából, mint egy fejlődő ország, mivel a sokféle bibliográfiai szolgáltatása mellett sincs egyetlen összefoglaló nemzeti bibliográfiája! /

A szocialista országok is bekapcsolódtak az UBC megvalósítását előkészítő akcióba. 1974. áprilisában a Deutsche Bücherei /Lipce/ konferenciát hívott össze a szocialista országok nemzeti bibliográfiai problémáinak megvitatására. A tanácskozás, kifejezetten szakmai jellegű ajánlások mellett, olyan laza szervezeti forma lehetőségével is foglalkozott, mint a rendszeres és kölcsönös tájékoztatás, a nem publikált dokumentumok kölcsönös cseréje. A következő megbeszélésre 1975-ben, Varsóban kerül sor /5/.

A Library Association of Singapore and Malaysia /6/ rendezésében, az IFLA pénzügyi támogatásával 1975. februárjában konferenciát tartott: Towards Universal Bibliographical Control in South-East Asia /Az egyetemes bibliográfiai számbavétel irányában, Délkelet-Ázsiában/ címen. A konferencia meghirdetett tárgykörét az UBC legfontosabb délkelet-ázsiai feladatai és a megvalósítás szükséges tennivalói alkoták.

Az UBC koncepciója a részvétel lehetőségének egyenlőségén nyugszik, a megvalósításhoz vezető utak azonban változóak. Az UBC rendszerének kifejlesztése - természetesen - időt vesz igénybe, egyes helyeken gyorsabb lesz a fejlődés, másokon lassabb.

A szaksajtóban és különféle könyvtári fórumokon az UBC programmal kapcsolatos kezdeti optimizmust mintha beárnyékolnák a realizálás során fellépő nehézségek. Ez megmutatkozott az IFLA 1974. évi, Washingtonban tartott éves konferenciáján /7/ is, ahol egyaránt felszínre került a fejlett és fejlődő országok könyvtárügyének jellegzetes problematikája. Kiderült, hogy a már létrejött és az UBC szempontjából reménységet tápláló nemzetközi bibliográfiai azonosítási rendszerek /ISDS, ISBN/, amelyeket a fejlett országok hoztak létre és használnak, az alkalmazás során nem bizonyultak kielégítő megoldásnak. Keresik javításuk megoldásait. A fejlődő országokban alapvető bibliográfiai gondokkal küszködnek, mint pl. a nem európai könyvek katalogizálása, transliterálás stb.

Ha a végső célnak az egész világra kiterjedő egyetemességet tekintjük, tisztában kell lennünk azzal, hogy azok a könyvtárosok, akik ezt a programot elindították és szervezik, nem valószínű, hogy megéri a végső cél megvalósítását. Ebben a pillanatban azonban többé-kevésbé adottak országonként a rendszert alkotó elemek, a nemzeti bibliográfiai kiadványok, szolgáltatások, adattárak és ezek integrálása talán nem is annyira távoli és megvalósíthatatlan perspektíva.

I R O D A L O M

- /1/ ANDERSON, Dorothy: Universal Bibliographic Control = Intergovernmental conference of national documentation, library and archives infrastructures, Paris, 23-27 Sept, 1974. UNESCO. COM-74/NATIS/REF.3.
- /2/ ANDERSON, Dorothy: IFLA's programme for UBC: The background and the basis. = IFLA Journal, 1.k. 1.sz. 1975. p.4-7.
- /3/ IFLA Cataloguing Secretariat is now office for Universal Bibliographic Control. = CLR Recent Developments. Council on Library Resources. 2.k. 3.sz. 1974. p.2.
- /4/ National Bibliographic Control; A challenge = Library of Congress Information Bulletin. 33.k. 25.sz. 1974. p.A-108-A-113.
- /5/ Szóbeli közlés.
- /6/ Conference on UBC in Singapore = FIAB/IFLA Newsletter. 1974. 3.sz. Oct. p.5-6.
- /7/ International library planning explored at IFLA meet. = Library Journal, 1975. Febr.15. p.354.

DÁCZER Éva: Újabb fejlemények az UBC terén

Az UBC-re, a bibliográfiai tájékoztatás világméretű rendszerének a megvalósítására azért van szükség, hogy a könyvtárak gyorsan és hatékonyan lássák el az igénylőket a szükséges információval. Ehhez tudniuk kell: mit, hol, milyen formában publikáltak. Az UBC létrejöttében, megvalósításában kimagasló szerepet játszik az UNESCO és az IFLA.

Az 1974-1975. év eseményei az UBC terén:

1974. elején UBC Office létesült a British Library Reference Division keretében, az IFLA szellemében. A hivatal tennivalóit a Szovjetunió, USA, Nyugat-Európa és a fejlődő országok képviselőiből álló Steering Committee és egy tanácsadó bizottság készíti elő.

1974. áprilisában a Deutsche Bücherei-ben konferenciát hívtak össze a szocialista országok bibliográfiai problémáinak megvitatására.

Ugyancsak 1974. áprilisában az USA-ban - a Council of Library Resources és a National Science Foundation rendezésében - konferenciát tartottak a nemzeti bibliográfiai ellenőrzés problémáiról.

1974. szeptember 23-27. között Párizsban az UNESCO kezdeményezésére egybehívott kormányközi konferencián, amelynek témája az országos dokumentációs, könyvtári és archivális infrastruktúra tervezése volt, az IFLA az UBC programjával vett részt.

1975. februárjában az IFLA pénzügyi támogatásával a Library Association of Singapore and Malaysia rendezésében konferenciát tartottak az UBC legfontosabb délkelet-ázsiai feladatairól.

Jóllehet, a fejlett és fejlődő országok bibliográfiai problematikája eltérő színvonalu és jellegű, az UBC koncepciója a részvétel lehetőségének egyenlőségén nyugszik. Ebben a pillanatban is már több-kevesbé adottak országonként a rendszert alkotó elemek, a nemzeti bibliográfiai kiadványok, szolgáltatások és adattárak.

+ +

Mrs. DÁCZER, É.: New developments in UBC

The implementation of UBC, a world-wide system of bibliographical control, is needed for libraries to supply users with relevant information rapidly and efficiently. Therefore they have to know what, where and in what form were published. In the establishment and development of UBC the most prominent roles are played by the UNESCO and IFLA.

The 1974-1975 events of UBC are:

At the beginning of 1974 an IFLA sponsored UBC Office was instituted within the British Library Reference Division. Its agenda is prepared by a Steering Committee consisting of specialists from the USSR, USA, Western Europe and developing countries as well as by an advisory committee.

April 1974. A conference was held at the Deutsche Bücherei to discuss bibliographical problems in socialist countries.

April 1974. A conference was held in the USA - sponsored by the Council of Library Resources and the National Science Foundation - on problems relating to control of national bibliographies.

September 23-27, 1974, Paris. IFLA participated with the UBC programme in the Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructures.

February 1975. The Library Association of Singapore and Malaysia organized a conference with the financial assistance of UNESCO on the most important tasks concerning UBC in South East Asia.

Although bibliographical problems of developed and developing countries are different in level as well as in character, the UBC conception - concerning possibilities of participation - is based upon the principle of equality. The elements of the system, national bibliographies, services and data bases are more or less already existing in the various countries.

.0.

ЛАЦЕР, Е.: Новые события в связи с UBC

Создание UBC - всемирной библиографической информационной системы необходимо потому, чтобы библиотеки быстро и эффективно могли обеспечить своих потребителей нужной им информацией. Для выполнения этой задачи библиотеки должны иметь информации о том, что где, в какой форме и именно что было опубликовано. В создании UBC решающую роль играли ЮНЕСКО и ИФЛА.

События 1974-75 гг. в связи с UBC:

В начале 1974 г. в рамках British Library Reference Division создано UBC Office. Задачи, выполняемые данным учреждением, подготавливаются консультационной комиссией и Steering Committee, состоящим из представителей СССР, США, Западной Европы и развивающихся стран.

В апреле 1974 г. в Deutsche Bucherei проведена конференция с целью обсуждения библиографических проблем социалистических стран.

В это же время Council of Library Resources и National Science Foundation провел конференцию о проблемах, связанных с UBC.

С 23-го по 27-ое сентября 1974 г. в Париже по инициативе ЮНЕСКО проведена межправительственная конференция (темой которой являлось планирование национальной документационной, библиотечной и архивной инфраструктуры), на которой ИФЛА участвовала с программой UBC.

В феврале 1975 г. при помощи финансовой поддержки ИФЛА Library Association of Singapore and Malaysia провел конференцию о важнейших задачах UBC в Юго-западной Азии.

Хотя библиографическая проблематика развитых и развивающихся стран имеет различный характер, концепция UBC основана на равенстве возможностей участия. В настоящее время в различных странах более-менее определены элементы системы: национальные библиографические издания, службы и банки данных.

" "

Frau DÁCZER, É.: Neuere Entwicklungen auf dem Gebiet des UBC

Das UBC, das System der bibliographischen Information von Weltmasstab ist notwendig, damit die Bibliotheken die Informationssuchenden schnell und effektiv befriedigen können. Hierzu muss man wissen was, wo und in welcher Form publiziert wurde. In der Schaffung des UBC und in seiner Verwirklichung spielen UNESCO und IFLA eine hervorragende Rolle.

Das Jahr 1974-1975 brachte auf dem Gebiet des UBC die folgenden Ereignisse:

Anfang 1974 entstand im Rahmen des British Library Reference Division, dem Geist der IFLA entsprechend, ein UBC Office. Die Aufgaben dieses Organs besorgt ein aus den Vertretern der Sowjetunion, der Vereinigten Staaten, Westeuropas und der Entwicklungsländer bestehendes Steering Committee und ein beratender Ausschuss.

Zur Besprechung der bibliographischen Probleme der sozialistischen Länder wurde im April 1974 in den Vereinigten Staaten - in Veranstaltung des Council of Library Resources und der National Science Foundation - eine Konferenz im Zusammenhang mit den Problemen der Überwachung der nationalen Bibliographien gehalten.

An der auf Initiative der UNESCO am 23-27. September 1974 in Paris einberufenen Regierungskonferenz über Themen der Planung der Infrastruktur der nationalen Dokumentation, des Bibliotheks- und Archivwesens, nahm IFLA mit dem Programm des UBC teil.

Im Februar 1974 wurde mit der finanziellen Unterstützung der IFLA durch die Library Association of Singapore and Malaysia eine Konferenz über die wichtigsten Aufgaben im Zusammenhang mit dem UBC in Südostasien veranstaltet.

Obzwar die bibliographischen Probleme der entwickelten Länder und der Entwicklungsländer unterschiedlicher Art sind und sich auf unterschiedlichen Niveaus bewegen, beruht die Konzeption des UBC auf dem Prinzip der gleichen Teilnahmemöglichkeiten. Die das System bildenden Elemente, wie die nationalen bibliographischen Publikationen, Dienstleistungen und Datenspeicher sind in den einzelnen Ländern mehr oder weniger bereits vorhanden.

